

Papper, webb eller platta?

Jan Hinderson

”Det är dagstidningen som om vi uppfunnit den idag.”

Sydsvenskans chefredaktör Daniel Sandström om tidningens Ipad-version

I januari 2010 lanserade Apple Ipad, en läsplatta av ny typ. Där tidigare läsplattor som Kindle var svartvita och huvudsakligen avsedda att läsa böcker på, fungerade Ipaden med sitt pekkänsliga färgskärm som en surfplattform för hela webben, inte minst med en utmärkt bildåtergivning av fotografier och videor.

Ipaden kan med teknikhistorikern Patric Flichys (2007) term ses som förverkligandet av en teknologisk *imaginarie*. Vi har alltid ”vetat” att det var så här man i framtiden skulle läsa tidningar i digital form, om inte annat så från sciencefictionfilmer som Star Trek. Redan i mitten av 1990-talet skildrades läsplattor som en nära framtidsvision, och i den studie av Morgondagens Dagstidning (Florén 1997) som Tidningsutgivarna gav konsultföretaget Kairos Futures i uppdrag att göra 1996, skulle läsplattan med färg, video och ljud vara fullt utvecklad 2005. De var fem år för tidigt ute.

2009 lät Bonniers utvecklingsavdelning göra en video som visade hur en tidskrift i en framtida surfplatta skulle kunna se ut och fungera. (Jeffery 2009) Denna *imaginarie*, utformad året innan Ipadlanseringen, blev en direkt förebild för designen av Ipadutgåvorna av Bonniertidningarna *Dagens Nyheter*, *Sydsvenskan* och *Dagens Industri*, som presenterades i december 2010, bara några veckor efter att Ipad kommit i en svensk version.

Med Flichys terminologi kan Ipadens *frame of functioning* beskrivas som en platt liten dator som man styr med fingret på en pekskärm istället för via mus eller tangentbord. Ger det någon annan *frame of use* än för vanliga smådatorer? Det finns i alla fall krafter som aktivt vill skapa en annan *frame of use*, och presentera Ipaden (och de konkurrerande versioner baserade på Android som därefter dök upp på marknaden) som något radikalt nytt. Framför allt inom mediavärlden har Ipad lanserats som ett nytt medium, med särskilda Ipadversioner av dagstidningar och tidskrifter. En vanlig beskrivning är just ”dagstidningen som om vi uppfunnit den idag”.

Frågan för den här framställningen är på vad sätt läsplattetidningen skiljer sig från vanliga pappers- eller webbtidningar. Ger de en annan läsupplevelse och i så fall på vilket sätt? Eller handlar det helt enkelt om att tidningsledningarna ser tidningen på läsplatta som ett sätt att äntligen kunna ta betalt för digitalt innehåll?

Introduktionen av Ipadutgåvorna sammanföll också i tid med den förnyade diskussion som väckts av Rupert Murdoch om möjligheten att ta betalt för digitalt innehåll. Ingen av

de nämnda tre tidningarna har satt upp betalväggar för sina webbtidningar, men däremot tar de betalt av sina Ipadläsare. Det handlar om ett visst prenumerationspris för den som redan prenumerar på papperstidningen och ett betydligt högre pris för den som enbart vill ha tidningen på Ipad. Det går också att köpa enstaka lösnummer, men med olika principer för prissättningen: Sydsvenskan tar 7 kronor, DN 22 och Dagens Industri 28.

Remedierade medier

Jay D Bolter och Richard Grusin myntade begreppet *remediering* för att förklara hur nya medier i sin framväxt lånar former av redan existerande medier, och hur de gamla medierna i sin tur påverkas av de nya. ”No medium, it seems, can now function independently and establish its own separate and purified space of cultural meaning.” (Bolter, Grusin 1999, s. 55)

När det gäller relationen mellan papperstidningar och deras webbtidningar känner man som tidningsläsare i allmänhet igen sig ganska väl när man går in på en tidnings webbsida. Men det finns också webbspecifika element som inte återfinns i papperstidningen, till exempel video, länkar, eller layoutelement som dropdownlistor som bygger på en digital funktion. Den redesign som *Sydsvenskan* genomförde för sin webbsajt *sydsvenskan.se* våren 2010 är mer visuellt bildburen och mindre dagstidningslik än tidigare och gör att den digitala tidningen avlägsnar sig från den tryckta. Men utvecklingen går inte entydigt och generellt åt det hållet: den redesign på webben som *Svenska Dagbladet* genomfört våren 2011 har istället närmast *SvD.se* layoutmässigt till papperstidningen.

Med den terminologi som socialsemiotikerna Kress och van Leeuwen använder i *Reading Images. The Grammar of Visual Design* (2006) är webbtidningssidans layout *konceptuell*. Bildskärmen delas upp i delar där placering och storleksförhållanden visar den relativa vikten av de element som ingår i den. De flesta webbtidningar saknar en del layoutmarkörer som är utmärkande för papperstidningen, som stora variationer i rubrikstorlek. ”Web design flattens the steep hierarchy of the modern front page. Top stories don’t look so *top* anymore.” (Barnhurst, Nerone 2001b: 471) Istället blir *placeringen* central. Ju högre upp på webbsidan – och framför allt i den centrala nyhetsspalten – desto viktigare och mer aktuell är en viss artikel.

En läsplattetidning som de nämnda Ipadversionerna har en mer *narrativ* layout, där det digitala bläddrandet från höger till vänster blir den vektor som anger läsriktningen. Det innebär också att vänster-höger-relationen står för känd respektive ny information – en av Kress’ och van Leeuwens layoutprinciper från pappersvärlden som stämmer bättre med läsplattetidningen än med den traditionella webb-tidningen. (Holsanova, Holmqvist 2004)

I en papperstidning bläddrar man från sida till sida genom tidningen, efter att först ha scannat av det viktigaste på förstasidan. I webbtidningen har förstasidan en mycket mer central roll. Det är utgångspunkten för läsningen, och därifrån klickar man på den artikel man vill läsa, för att sedan återvända till basen, förstasidan, för att titta efter nya artiklar. Webbtidningsläsaren ger sig inte gärna in i webbens djupstruktur. (Holsanova 2010)

Det indexerade klickande i webbtidningen har alltså ersatt det översiktliga bläddrandet i papperstidningen. Men många läsplattetidningar bygger istället på en digital *remediering av bläddrandet*. I Ipadversionerna av *Dagens Nyheter*, *Dagens Industri* och *Sydsvenskan* kombinerar man webbtidningens indexeringsmöjligheter med papperstid-

ningens bläddrande. Läsaren har tillgång till en förstasidesspalt med avdelningsrubriker, där man genom att peka med fingret på en rubrik kommer direkt till den underliggande artikeln. Men den läsart läsplattetidningen framför allt bygger på är att bläddra sig fram genom tidningen. Genom att föra fingret över läsplattan kan man ”vända blad” och komma till nästa artikel. Det remedierar det traditionella bläddrandet och gör läsupplevelsen mer lik läsandet i en papperstidning.

En layoutprincip för webbdesignen är att rymma mycket material på samma förstasida, eftersom den ska fungera som ett index för så stor del av innehållet som möjligt. Exempelvis har webbtidningen *hd.se* ett hundratal inslag på sin förstasida, medan pappersutgåvan *Helsingborgs Dagblad* har ett tiotal. Mediehistorikerna Barnhurst och Nerone (2001a) jämför webbdesignens *crowded anarchy* med den neoviktorianska tidningsdesignen i slutet av 1800-talet och början av 1900-talet där stort och smått blandades på tidningssidorna, före 1900-talsmodernismens strävan efter renhet och struktur. Mängden material på en webbförstasida med artikelrubriker, pufftexter, fotografier, grafik, klickikoner, telegramrubriker, länkar osv, gör att det också finns många sätt att läsa samma sida. ”In such a page verbal text just becomes one of the elements integrated with information value, salience and framing, and reading is not necessarily linear.” (Kress, van Leeuwen 2006: 178)

Läsplattetidningen i exempelvis *Dagens Nyheter*, *Sydsvenskans* och *Dagens Industris* tappning arbetar med en mycket renare design, med i stort sett en artikel per sida. Den är betydligt mer tidskrifts- än dagstidningslik, och påminner närmast om *DN:s* nya månatliga utrikesmagasin. På det sättet kan de i Barnhurst och Neronens definition ses som mer modernistiska än neo-viktorianska, och det gör också läsarten mer enhetlig. Men det är inte det enda layoutalternativet för en läsplattetidning. *New York Times* version för Ipad är betydligt mer dagstidningslik i sin layout med ett halvdussin korta artikelinledningar på sin förstasida.

Fotografier och video

I en genomgång i tidningen *Journalisten* visade Paul Frigyes hur fotografier tagit allt större plats på tidningssidorna, både i kvällspressen och storstadsmorgontidningar, under de senaste 20 åren. Detta har skett framför allt på textmängdens bekostnad. (Frigyes 2010) Från början saknades det fotografier på tidningarnas webbsidor, som var helt textdominerade de första åren. (Hedman 1998) Dåtidens modem gjorde att det tog lång tid att ladda ner fotografier och videor, men med bredbandsutbyggnaden under 00-talet försvann i stort sett det hindret. 2010 hade 98 procent av de svenska internetanvändarna tillgång till bredband. (Findahl 2010) Fortfarande spelar fotografier en mer underordnad roll i webbtidningar än i motsvarande papperstidningar. Orsaken till det är framför allt webbsidornas form med fasta spaltformat och behovet att få plats med mycket material på ingångssidan. Men tendensen är att webbtidningar får en mer visuell layout där foton och andra illustrationer spelar en större roll.

Den tendensen har slagit igenom starkt i läsplattetidningarna, som i de flesta versioner satsar på fotografier, interaktiv grafik och andra visuellt starka grafiska element, både i artiklar och annonser. Layouten med en artikel per sida ger helt andra möjligheter att lansera fotografier; ett vanligt artikelupplägg är en rubrik och en dominerande bild över hela läsplattans bildskärm, med brödtexten förskjuten till en nedskrollning av sidan.

I Bolter, Grusins (1999) resonemang kring begreppsparet *immediacy-hypermediacy* menar de att webben som sådan hamnar ganska långt åt det illusionsbrytande hypermediacyhållet. Men ett *bildspel* där varje bild fyller hela bildskärmen, växlar automatiskt och kanske åtföljs av ljudillustrationer ger en betydligt större känsla av *immediacy*. Bildspelen remedierar tidningsformer som fotoreportaget, men också utompressliga former som diabildsvisningar, stillbildsfilmer eller fotoutställningar där åskådaren vandrar från den ena bilden till den andra. Bildspelen har en koppling till den ursprungliga texten, men är ändå mer fristående, har mindre av *anchorage* än stillbilder som förankras av bildtexter på sin tidningssida; de är mer polysemiska, mer öppna för andra läsningar. (Barthes 2003)

Videoinslag hör till det som tillförts webbtidningar framför allt under senare år, med bred-bandsutbyggnaden och en allt mindre, lättare och mer lättskött kamera- och redigeringsutrustning. I videofallet finns inget att remediera från papperstidningsvärlden. Man kan istället tänka sig en rad andra förebilder för webbtidningars videoinslag, allt från klassisk dokumentärfilm till modern Youtubeestetik. Men det är ingen tillfällighet att många webbtidningar kallar sina videoinslag just *webb-TV*. Deras videoinslag är oftast en remediering av TV-mediets nyhets-sändningar. De består av korta inslag där man ser en reporter i bild som TV-typiska av- och påannonser och däremellan intervjuar personer som kommenterar det som inslaget handlar om. Eftersom de flesta ser videon i en liten ruta på bildskärmen kan man inte ha för mycket detaljer i bild. (Lindqvist 2010).

Det större formatet (jämfört med den begränsade bildrutan på en traditionell dator) och den bättre upplösningen på Ipad-skärmen kanske kan leda till en utveckling av video/webb-TV-formen i riktning mot ett mer detaljrikt och filmiskt berättande.

Det snabba kretsloppet

En avgörande skillnad mellan papperstidning och webbtidning är publiceringsmönstret. I princip publiceras papperstidningen en gång per dygn, när läsarna vid ett och samma tillfälle och i ett och samma skick. Nyheternas kretslopp i en papperstidning är alltså 24 timmar. De produceras i stort sett under dagen och kvällen före utgivningen, och det finns en deadline, en sista tidpunkt då materialet måste vara färdigskrivet och färdigredigerat för att kunna komma i tidningen.

På webben finns ingen deadline, nya artiklar, notiser och videor kan läggas ut när som helst. Därmed remedierar webben nyhetsbyråns telegramflöde, med snabba nyhetsflashar följda av uppdaterade versioner när nya aspekter av nyheten tillkommer. ”Snabbheten och de ständiga upp-dateringarna är själva kärnan i vår journalistik”, står det i en Redaktionell policy för *hd.se*.

Jag har följt *hd.se* timme för timme under en dag mellan 06 och 24, dvs den tid sajten var bemannad. Under de 18 timmarna lades tolv olika artiklar i topp, de toppade alltså sidan i snitt 1,5 timme. Ett stort antal andra artiklar dök också upp på förstasidan och plockades ner från den någon eller några timmar senare, den som låg kvar på sidan längst klarade 13 timmar. Nyheter kan flyttas om på förstasidan bara för att det ska se ut som om det händer något nytt även när det inte gör det – det är en del av webbens nyhetslogik. (Hedman 2006)

Läsplattetidningens nyhetskretslopp kan ses som en mellanform mellan papper och webb. Om man som exempel tar *Sydsvenskans* Ipadversion läggs huvuddelen av innehållet ut klockan 05 på morgonen – ungefär då tidningsbuden börjar sina utdelningsrundor.

Den delen av innehållet består av fasta sidor med artiklar, fotografier, grafik, filmklipp, samt fasta avdelningar som serier och väder. Den delen, som är den största, har samma 24-timmars nyhetskretslopp som pappers-tidningen. Men utöver det har läsplattetidningen också en del som styrs av samma nyhetslogik som webben med uppdateringar och fördjupningar under nyhetsdygnets lopp, samt en senaste nytt-del med aktuella kortnyheter från webbredaktionen.

Webbens möjligheter till ständig publicering blir också ett krav på att publicera så snabbt som möjligt. Snabbhetskraven gör att händelsenyheter får en stark prioritet på webbtidningar, inte minst i den inbyggda dramatik som finns i blåljusnyheter, som bygger på ett *nyhetsnät* där knutpunkterna framför allt vilar på fasta och lättåtkomliga källor i det här fallet främst polisen, räddningstjänsten och SOS-centralen. (Tuchman 1989, Hedman 2006)

Detta gäller i inte alls i lika hög grad de Ipad-tidningar som jag har studerat, där den här typen av uppdateringar inte läggs i topp på ingångssidan. De domineras istället av det fasta materialet som följer med hela nyhetsdygnet och de snabba uppdateringarna får en mer marginell placering.

Det långsamma kretsloppet

Papperstidningens 24-timmarscykel bryts inte bara av webbens snabba kretslopp – utan också av dess långsamma. Det innebär att material som är mer tidsaktuellt än dagsaktuellt får ett förlängt liv på webben.

Den typen av material kan man hitta på *fasta specialsidor*, som resesidor. (I februari 2011 kan man hitta en artikel på *sydsvenskan.se:s* resesida från danska ön Anholt, ursprungligen publicerad i 2 juli 2005!) En annan kategori i det långsamma kretsloppet är *temasidor* där man mer tillfälligt samlar det som publicerats i ett visst ämne (som t ex den granskning *Sydsvenskan* gjorde av Lunds universitets rektor Per Ericssons ifrågasatta professorsmeriter, med 13 artiklar mellan 13 november och 2 december 2010). En enklare form av samma sak är *länkpaket* med bakgrunder och tidigare artiklar i ämnet i anslutning till en viss artikel på webben. *Bildspel* kan också ingå i det långsamma kretsloppet; på *sydostran.se:s* förstasida fanns ännu i april 2011 en klickikon till bildspel från Sweden Rock-festivalen i juni 2010. Ytterligare ett exempel är *lokal-lokala undersidor*. Ett exempel är *ystadsallehanda.se*, som har lokala nyhetssidor för de fem kommunerna i spridningsområdet. Dessa har i sin tur undersajter för de större samhällena i varje kommun. Går man in på Simrishamnssidans undersida om Kivik i slutet av mars hittar man där nyheter från 23 mars 2011 tillbaka till 16 december 2010.

Och dessutom finns allt som tidigare publicerats i webbtidningen sökbart i dess *arkiv*. Webbens djupdimension innebär att man i princip kan spara hur mycket material som helst. Ett sätt att beskriva webbtidningens egenart är att se den som *ett stort arkiv*, där bara en liten del av materialet syns på den dagsaktuella ytan.

Webbtidningens långsamma kretslopp begränsas inte till den egna tidningen och det egna arkivet. Ett exempel är att en av de mest lästa och kommenterade artiklarna på *sydostran.se* är ”Kör ditt barn trimmad moppe”. Den fanns på webbtidningens förstasida enbart 22 mars 2007 och den dagen kom det fyra webbkomentarer. Men sen började den leva ett eget liv på nätet, det länkades till den på olika föräldra- och moped sajter och till dags dato har det kommit in 116 kommentarer. Söker man på ”trimmad moppe”

eller ”trimmad moped” på Google ligger artikeln från *sydostran.se* på sjätte plats av 115 000 träffar.

Webbsidans långsamma kretslopp är en illustration till Chris Andersons (2006) begrepp *the long tail*. Även om en artikel i en webbtidning når flest läsare den första dagen då den ligger på förstasidan, kan den fortleva i olika former inom webbtidningen, som på temasidor, dyka upp som länk, ligga kvar på lokalsidor, finnas i arkivet och utanför den egna tidningswebben leva vidare genom sökmotorer och sajter som hänvisar till den – och kanske sammantaget få lika många läsare i ”svansen” som under den första publiceringsdagen.

Läsplattetidningarna har inte samma tids- och djupdimension som webbtidningen, utan varje dags utgåva är ett avslutat helt. Större delen av innehållet följer samma 24-timmarscykel som den tryckta papperstidningen, och dessutom kan man alltså bygga på med mer aktuella nyheter under publiceringsdygnet. Men möjligheten saknas att gå tillbaka i tiden i den läsplattetidning som man har uppe på skärmen. Däremot har flera av dem en *library*-funktion, det vill säga att man kan på en ingångssida se ikoner för alla tidigare utgåvor och välja att öppna och gå in i någon av dem. Det kan ses som en remediering av det klassiska *tidningslägget*, de inbundna exemplaren av pappers-tidningen där man kan bläddra sig tillbaka i de samlade tidningsnumren, dag för dag, månad för månad, årgång för årgång.

Interaktivitet

Medieforskaren Michael Karlsson som följt *dn.se*, *svd.se*, *aftonbladet.se* och *expressen.se* mellan 2005 och 2010 (Karlsson 2005, 2010) konstaterar att det fanns väldigt få interaktiva funktioner i början av perioden, men att de blivit betydligt fler under de allra senaste åren. Han identifierar 16 olika sätt som webbtidningarna är interaktiva på, och av dem hade *aftonbladet.se* tolv, *expressen.se* och *svd.se* 13 och *dn.se* 14 år 2010. Fem år tidigare var motsvarande siffror för *aftonbladet.se* fem och de övriga tre. De fyra webbtidningarna har följts åt i utvecklingen och anammat ungefär samma interaktiva funktioner, ingen av dem kunde beskrivas som branschledare, utan alla hade tagit efter de nya funktioner och grepp som verkade framgångsrika. Karlsson menar att webbtidningarnas ökande interaktivitet innebär ett delvis upphävande av den traditionella uppdelningen mellan aktiva nyhetsproducenter och passiva nyhetskonsumenter. (Karlsson 2010)

Men när det gäller de ipadversioner av svenska tidningar som hittills finns, så finns det mycket mindre av läsarmedverkan. De når läsarna som färdiga produkter och är därmed mer redaktionellt styrda. Men på samma sätt som de textdominerade webbtidningarna från andra halvan av 1990-talet skiljer sig avsevärt från dagens bild- och videofyllda webbtidningar, kommer även läsplattetidningar att kunna utvecklas, både för Ipad och andra plattformar. I ett tweet till undertecknad skriver Sydsvenskan-gruppens utvecklingschef Anders Olofsson att de kommer att utveckla läsplattekoncepetet framför allt med ”delning och dialog”.

Slutsatser

Frågan om läsplattetidningen i Ipadversion är något kvalitativt nytt inom webbtidningsvärlden kan besvaras olika beroende på vilken tidning man ser på. I de fall det bara handlar om att lägga ut en pdf-version av papperstidningen är det naturligtvis inte

det. Men även särskilda Ipadversioner kan se helt olika ut. En tidning som *New York Times* har valt en form som ligger nära en traditionell papperstidning medan exempel som *Dagens Nyheter* och *Sydsvenskan* snarare remedierat en tidskriftsdesign där man framhäver de visuella presentationsmöjligheterna.

Läsplattetidningen har tydliga särdrag jämfört med webbtidningen, där den remedierar papperstidningsdrag som det bläddrande läsandet, den har (eller kan åtminstone ha) en renare layout där den enskilda artikeln kommer i fokus på ett annat sätt. Den goda upplösningen på Ipad gör att visuella och multimediala inslag, som fotografier, bildspel, interaktiv grafik och videor, kan få en framträdande plats. Med webbtidningen delar den läsplattebundna tidningen möjligheten till uppdateringar under nyhetsdygnet, men den bygger ändå huvudsakligen på det 24 timmar långa nyhetsdygnet. Därmot saknas det långsamma kretsloppet; för att hitta äldre material än det aktuella nyhetsdygnet måste man gå till det digitala tidningslägget och leta upp dem. Än så länge saknas också kommentarmöjligheter, möjlighet att länka till sociala medier, och andra interaktiva möjligheter som blivit så viktiga på webben under senare år – även om den delen kan utvecklas framöver.

Läsplattetidningar i den form de fått i mina exempel från *Dagens Nyheter* och *Sydsvenskans* Ipadutgåvor framstår som en mellanform mellan webb och papper, där webbtidningens nyhetsflöde med betoning av det nyaste och mest spektakulära har fått en mer sidoordnad roll, hänvisad till särskilda uppdateringssidor, medan det fasta innehållet är grundat i en papperstidningsmodell, med 24-timmars nyhetscykel – men upphottad med webbmöjligheter som bildspel och videor, där den visuella elegansen tycks vara den främsta fördelen.

Det är svårt att bedöma realismen i de ekonomiska förhoppningar som knyts till läsplatteutgåvorna. Det finns dock tecken på en viss betalningsvilja. En undersökning från Mediavision (2011) på ett underlag av 226 Ipadanvändare visade att 80 procent av dessa laddat ner en tidningsapp och att en knapp tredjedel av de 80 procenten också vid något tillfälle betalat för tidningsläsningen. Överför man de siffrorna till de 175 000 Ipads som sålts i Sverige fram till maj 2011 innebär det att ungefär 40 000 användare vid något tillfälle betalat för tidningsinnehåll.

Samtidigt är den genomsnittliga Ipadinnehavaren en välutbildad yngre man i storstad, och det är inte säkert att man ser samma konsumtionsmönster och betalningsvilja när – och om – läsplattor av Ipadtyp sprids utanför kretsen av diffusionsteorins *innovators* och *early adopters*. (Rogers 2003)

Litteratur

- Anderson, Chris (2006) *Long Tail. Why the Future of Business is Selling Less of More*. New York. Hyperion.
- Barnhurst, Kevin, Nerone, John (2001a) *The Form of News. A History*. New York. The Guilford Press.
- Barnhurst, Kevin G, Nerone, John (2001b) 'Beyond Modernism: Digital Design, Americanization and the Future of Newspaper Form', *New Media Society* 2001, 3, s 467.
- Barthes, Roland (1977) 'Rhetoric of the Image'. *Image, Music, Text*. Glasgow. Fontana Press.
- Bolter, Jay David, Grusin, Richard (1999) *Remediation. Understanding New Media*. Cambridge. MIT Press
- Deuze, Mark (2008) 'Towards a Sociology of Online News', i Paterson, Chris, Domingo, David: *Making Online News. The Ethnography of New Media Production*. New York. Peter Lang.
- Findahl, Olle (2010) *Svenskarna och Internet 2010*. Stockholm, .se (Stiftelsen för internetinfrastruktur)
- Flichy, Patrice (2007) *Understanding Technological Innovation. A Socio-Technical Approach*. Cheltenham/Northampton. Edward Elgar.
- Florén, Per (1997) *Morgondagens dagstidning. Fyra scenarier om dagstidningsbranschen 2005*. Stockholm. Kairos Futures, Tidningsutgivarna.

- Frigyes, Paul (2010) 'Vart tog texten vägen?' *Journalisten*, nr 12 2010
- Jeffery, Björn (2009) "Se Bonniers vision om den digitala framtiden", *Beta lab*. Bonnier R & D, 'Stockholm. www.bonnier.se/sv/content/se-bonniers-vision-om-den-digitala-framtiden
- Hedman, Love (red) (1998) *Pressen på internet*. Uppsala. Working Papers Series 1. Uppsala universitet.
- Hedman, Ulrika (2006) *Har ni nåt webbigt? En fallstudie av Göteborgs-Postens flerkanalpublicering. Redaktionell organisering och arbetsrutiner, nyhetsvärdering, samt medielogik*. Göteborg. D-upsats. JMG, Göteborgs universitet.
- Holsanova, Jana, Holmqvist, Kenneth (2004) 'Med blick på nätnyheter. Ögonrörelsestudier av äsning i nätbase-rade tidningar', i Holmberg, Claes-Göran, Svensson, Jan (red) *Mediekulturer. Hybrider och förvandlingar*. Stockholm. Carlsson bokförlag.
- Holsanova, Jana (2010) *Myter och sanningar om läsning. Om samspelet mellan språk och bild i olika medier*. Stockholm. Språkrådets skrifter 12, Nordstedts.
- Karlsson, Michael (2006) *Nätjournalistik. En explorativ fallstudie av digitala mediernas karaktärsdrag på fyra nyhetssajter*. Lund. Lund Studies in Media and Communication 9.
- Karlsson, Michael (2010) *Nätnyheter: Från slutna produkt till öppen process*. Stockholm. Institutet för medie-studier, Sim(o).
- Kress, Gunter, van Leeuwen, Theo (2006, andra upplagan) *Reading Images. The Grammar of Visual Design*. London. Routledge
- Lindquist, Kristian (2010) *Webbjournalistik*. Stockholm. Nordstedts.
- Redaktionell policy för hd.se* (wiki, senast ändrad 10:51, 26 november 2008).
- Rogers, Everett M (2003, 5e uppl) *Diffusion of Innovations*. New York. Free Press.
- Sandström, Daniel (2010) 'Sydsvenskans Ipad-tidning är här', sydsvenskan.se, 15 december 2010.
- Tuchman, Gaye (1978) *Making News. A Study in the Construction of Reality*. New York. London. The Free Press.
- Läsning av sydsvenskan.se, hd.se, ystadsallehanda.se, sydostran.se samt Ipadupplagor av *Dagens Nyheter*, *Sydsvenskan*, *Dagens Industri* och *New York Times*.